

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškova ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. čk. rač. 11.153. Telefon 4586

Dvajset let naše svobode

Ob dvajsetletnici narodnega osvobojenja

Stojimo tik ob veličastnem dnevu, ko bo slovenski narod po več kot tisočletnem hlapčevanju tujim gospodarjem praznoval dvajsetletnico svoje politične samostojnosti, svojega narodnega osvobojenja.

Kljub kritičnim časom, ki spremljajo ves naš kulturni in gospodarski razvoj v tej kratki dobi naše samostojnosti, bodo vsa naša srca radostno utripala ob veselem spominu na dan, ki nam je prinesel najdragocenejšo pridobitev, kakršno si more le želiti dolga stoletja tlačeno ljudstvo, ki je bilo vedno le objekt izkoriščanja in političnih kalkulacij tujih gospodarjev.

Za nas učitelje pomenja ta praznik dvojno zadoščenje: svobodo človeka državljana in svobodo vzgojitelja svojega naroda.

Vedno — in tudi v časih slovenske politične odvisnosti — je imelo vse naše delo svoj izvor in svoj cilj v kulturnem in gospodarskem napredku naroda, s tema združeno pa — kot krona vsega prizadevanja in hotenja — politično osvoboditev, ki edina more šele ustvariti vse pogoje za resnično uspešno delo na vseh področjih človeške kulture.

Dobro se še spominjamo — zlasti starejša učiteljska generacija — kako neljubo je bilo tako učiteljevo delo tedanjim političnim činiteljem in koliko ovir je bilo treba učitelju premagati, če je hotel slediti svojim naravnim težnjam in biti svojem ljudstvu resnični in pravi vzgojitelj, ne pa eksponent tujih, narodu sovražnih sil.

Poznamo tiste čase, z ogorčenjem se spominjamo na verige, ki so nam vklepale dela voljne roke, zato znamo ceniti blagodat, ki teko iz politične svobode. Življenje nam je bilo toliko vredno, kolikor nam nudi možnost razvoja vseh sil in delavnosti, izvirajočih iz lastne uvidevnosti in lastnih potreb. To je mogoče pa samo v dobah in političnih sistemih, ki spoštujejo in hočejo spoštovati to voljo ljudstva po samoodločanju svoje usode in ki tudi store iz lastne pobude vse, da to ljudsko voljo smotno podpirajo in vzgajajo, ter krepe vsestransko v narodu čut odgovornosti napram sebi in drugim.

Kot vzgojitelji ne moremo in ne smemo drugače misliti in delati. Zato poudarimo pomen prave politične in ljudske svobode, obstoječe v resničnem demokratičnem duhu v vsem narodnem življenju, zlasti pa v njegovem najvažnejšem področju — v vzgoji.

Prav te dni je opozoril profesor Pavlovič v prostorih najvišjega slovenskega znanstvenega zavoda na nevarnosti, ki izhajajo za »vzgojiteljevo carstvo« iz vse hujše naraščajoče politizacije vseh kulturnih področij sedanosti. Pravi vzgoji grozi od te strani največja nevarnost. Novi preroki hočejo politizirati in podržaviti tudi ljudsko dušo.

Med stremiljem politike in vzgoje pa ni vzporednosti, kajti vzgoja ne pozna odnosov podrejenosti in nadrejenosti, ki so bistveni in nujni v političnih organizacijah. Zato morajo biti metode vzgojitelja popolnoma različne od metod politika.

Med vzgojiteljem in gojencem so odločilni, edino na mestu in resnično vzgojni ter učinkoviti le odnosi simpatije in ljubezni. Pravi vzgojitelj bo stremil za tem, da gojenca osvobodi od svojega vpliva in ga na ta način postavi na lastne noge. Tako vzgaja njegovo individualnost in njegovo osebnost. Najvišja načela mu izhajajo iz moralnih korenin, do čim se zadovoljuje politik le z legalnostjo in mu je lastna le tendenca, ustvariti iz posameznih individuij krepko, hierarhično urejeno politično organizacijo, osnovano na načelu striktno podrejenosti in nadrejenosti.

V takih sferah ni prostora za pravo vzgojo, niti za njeno svobodo. Kjer pa niso danj pogoji za vzgojno svobodo, jih prav tako ni tudi za vzgojiteljevo svobodo.

Ko praznujemo v ekstazi navdušenja svoje politično osvoboditev in se spominjamo na žalostne dni svojega narodnega hlapčevanja, želimo slovenski učitelji praznovati istočasno svobodo svojega življenjskega poklica, svojega poslanstva v narodu, svobodo prave vzgoje.

Po dolgih stoletjih političnega jarma, ki je tudi slovenski duši vtisnil težke lastnosti zasužnjene človeka, potrebuje slovensko ljudstvo bolj od katerega koli drugega, osrčevalnega vpliva resnične vzgoje simpatije in ljubezni. Pravilni vzgojiteljski odnosi med vzgojiteljem in gojencem pomenjajo za naš mali narod mnogo, mnogo več kot v drugih, veli-

kih narodih. Le po tej poti moremo ustvariti nov slovenski naraščaj, ki ne bo obremenjen po suženjski duševnosti manjvrednosti in potuhnjenosti. Kar je nad slovenskim narodom

zagrešila sovražna preteklost, mu mora prava človečanska sedanjost v svobodni domovini v pospešenem tempu in v zvrhani meri vzgojne ljubezni popraviti.

Razvoj slovenskega šolstva v svobodni državi

Prav te dni proslavljamo dvajsetletnico onega najpomembnejšega dne v zgodovini Slovencev, ko je vsa naša domovina svobodno zadihala v zavesti, da se je za vedno otrsela tujega jarma. Veselje, ki je takrat zavladalo tudi po ostalih pokrajinah Jugoslavije, ni dopuščalo osrnega razmišljanja, kako neizmerne pomena je narodna svoboda za naš kulturni, gospodarski in nacionalni napredek. Težka je bila pot našega rodu, ki je v stalni sužnosti zgubljal ped za pedjo svojo zemljo, izgubljal svoje pravice, svoje šole in svoj naraščaj. S tujim kapitalom vzdrževane šole so vzgajale slovenske otroke v sovraštvu do materinega jezika, do lastne domovine, na naših tleh pridobljen denar je odtuževal slovenske domove in naša narodna meja se je vedno bolj krčila. Danes, po dvajsetih letih prizadevanja in dela lahko nekoliko objektivneje pogledamo v preteklost in presodimo, kaj smo z narodnim osvoboditvijo pridobili in kako smo pridobljeno v svobodni državi dvigali in spopolnjevali.

Kot učitelje nas v prvi vrsti zanima šolstvo in njegov razvoj. Vse starejše učitelje, ki je službovalo že v predvojni in medvojni dobi, se ve dobro spominjati, kako huda je bila ponekod borba za ohranitev narodnega značaja naših ljudskih šol. Narodno zavedni učitelji so morali napeti prav vse sile, da so čisto v povsem slovenskem kraju ohranili slovensko šolo. V narodno ogroženih krajih pa so največkrat podlegli v tej svoji borbi in le Družbi sv. Cirila in Metoda gre zahvala, da so vsaj ponekod obvarovali našo deco pred potujčenjem. In prav ta težka borba za obstanek naše narodne šole nam jasno kaže, da je bil za naše kraje pač že skrajni čas, da smo se končno s polomom avstro-ogrske monarhije ločili od nje. Razen osnovnih šol nismo imeli nobenih drugih, čisto slovenskih šol. Meščanskih skoraj ni bilo, a slovenskih srednjih šol tudi ne. Edino povsem slovenska strokovna šola je bilo moško učiteljske v Gorici; v vseh drugih srednjih in strokovnih šolah so se, ako ne popolnoma, vsaj deloma poučevali učni predmeti v nemščini.

Razvoj slovenskega šolstva v svobodni domovini Jugoslaviji nam povsem jasno kaže, da so naše kulturne potrebe velike, pokaže pa tudi, da hočemo z naglim napredkom svojega šolstva nadoknaditi ono, kar je bilo zamujeno v dobi, ko so nam tujerodci gospodarili in dovoljevali le to, kar smo si s skrajnimi napori priborili.

Ob preobratu je bilo v Sloveniji 820 ljudskih šol. Koliko teh šol je imelo lastna poslopja, nam ni znano. Te šole so imele 2473 oddelkov, ki jih je obiskovalo 164.195 otrok, in to 81.956 dečkov in 82.239 deklic. Če kratak pogled na te številke nam pokaže, da je prišlo na posamezne oddelke zelo veliko otrok in če upoštevamo še dejstvo, da je bilo vsega učiteljskega le 2458, tedaj vidimo, da je prišlo na posameznega učitelja povprečno 70 učencev. Seveda so bili tudi uspehi temu primerljivi. Če pa že ugotavljamo povprečno število učencev v oddelkih, ne smemo pozabiti na privilegije, ki so jih v tisti dobi imele posamezne šole in je skoraj povsem sigurno, da je nad polovico navedenih oddelkov imelo več nego 70 učencev.

V čem je viden dvajsetletni napredek našega ljudskega šolstva? Statistika nam pokaže sledeče zanimive številke:

Ob začetku šolskega leta 1937/38. je bilo v dravski banovini 860 šolskih poslopij s 4022 oddelki, ki jih je obiskovalo 93.615 učencev in 92.208 učenk, skupaj 185.823 otrok. Iz malega računa izvemo, da odpade na posamezen oddelke povprečno 40 otrok, kar je vse-kakor velik napredek napram onemu številu otrok v posameznem oddelku v l. 1918/19. Na ljudskih šolah je namreč bilo 4205 učnih oseb, kar predstavlja prirastek približno 1750 učiteljev in učiteljic. In prav temu prirastku je pripisati dejstvo, da se je število učencev v posameznih oddelkih znižalo od približno 70 v l. 1918. na približno 40 v l. 1937. S tem se je seveda silno dvignila tudi raven šole in pouka, toda do popolne višine nam brez dvoma še mnogo manjka.

Uspeh, ki ga izkazuje naše ljudsko šolstvo v svojem razvoju, je torej zelo viden in nam kaže plus 40 šol, 1449 oddelkov in 1750 učiteljev in učiteljic in 21.600 učencev. Primerjava med porastom števila šol in razredov nam priča, da se je silno mnogo šol razširilo, in da je bila prav v tem pogledu največja potreba.

Nikakor pa ni edini uspeh teh dvajsetih let svobode v zvišanju števila osnovnih šol. Že takoj v početku smo poudarili, da meščanskih šol skoraj ni bilo. Znanj sta bili oni v Krškem in Postojni. Obstajalo je nekaj privatnih meščanskih šol, toda na teritoriju današnje dravske banovine jih ne bi mogli naštetih 10. V začetku šolskega leta 1937/38. je bilo v Sloveniji 46 meščanskih šol z 271 oddelki, ki jih je obiskovalo 9914 učencev in učenk. Če že omenjamo razvoj meščanskih šol, moramo poudariti, da so se razvile iz ljudskih šol z osmimi oddelki in je treba to primerjati z napredkom ljudskega šolstva. Zaradi osemletne šolske obveznosti bi pripadal ves ta prirastek ljudskim šolam, ako meščanske ne bi bile osnovane. V vsakem pogledu pa je to plus v razvoju našega narodnega šolstva.

Za spopolnitev slike je potrebno omeniti največjo pridobitev Slovencev po osvoboditvi — univerzo, 14 državnih in 4 privatne srednje šole, dve državni in privatne učiteljske šole, kakor tudi mogočen razvoj našega strokovnega in strokovno nadaljevalnega šolstva.

Vse te šole služijo splošni in strokovni izobrazbi našega narodnega naraščaja in v veliki meri pripomorejo, da se kulturna raven

Naše zahteve in naši uspehi

Pred dvajsetimi leti je padel zastor po najtežji dobi, ki jo je do takrat preživelo slovensko učiteljstvo.

Z zlomom avstro-ogrske monarhije je doživel svoj konec tudi sistem, ki je do takrat urejal naše slovensko šolstvo ter rezal bedni kruhek najbolj zatiranemu sinu našega naroda — slovenskemu učitelju.

Nastopila je nova doba za slovensko šolstvo ter nova doba za učiteljski stan. Ob dvajsetletnici tega novega časa je pač potrebno, da se ozremo nazaj in ugotovimo, kaj in koliko smo v tem času zahtevali in dosegli v korist našega šolstva in stanu.

Prve dni meseca novembra leta 1918. so se zbrali v Ljubljani zastopniki slovenskega učiteljskega. Na tej seji je bila izdelana »Spomenica narodni vladi SHS«, v kateri slovensko učiteljstvo iznaša potrebe slovenskega šolstva in učiteljskega.

Med drugim predlaga spomenica, naj narodna vlada prevzame vse javno šolstvo in učiteljstvo ter proglasi vse šolstvo za narodno last in vse učiteljstvo za državne uradnike. Nadalje predlaga spomenica, da se kot naj-nujnejša zadeva učiteljske eksistence ter kot prvi pogoj njegovega uspešnega kulturnega in narodnega delovanja nemudoma zanačijo in uredi njegovi službeni prejemki, kakor tudi prejemki upokojenega učiteljskega ter preskrba učiteljskih vdov in sirot s prejemki in z vsemi dokladi, kakor jih imajo državni uradniki od dotedanjega enajstega činovnega razreda naprej (navzgor). Spomenica zahteva istočasno, da se uredi skladno z ostalimi državnimi uradniki tudi službena doba učiteljskega.

Glede šolskega nadzorstva zahteva spomenica, da ga je tako urediti, da nadzorniki ne bodo uradniki okrajnih glavarjev (sreskih načelnikov), marveč samostojni pedagoški in didaktični voditelji šolstva v okraju, podrejeni edino svojim višjim inštančnim oblastem. Za svoje pisarniške posle imej vsak nadzornik na razpolago svoje pisarniške osebje. V zvezi z novo dobo zahteva slovensko učiteljstvo v tej svoji spomenici, da hoče v novi dobi narodne svobode in demokracije v interesu šolstva in svojega stanu in v interesu narodne vzgoje za šolske nadzornike novih mož svojega zaupanja, strokovnega znanja in take narodne kakovosti, ki daje poročstvo za plodnosno samopovzdigo narodne kulture službe delovanje v harmoničnem skladu z narodnim učiteljstvom.

Učiteljstvo, ki pride v poštev za šolske nadzornike, naj nominirajo vladi učiteljska združenja. Pri imenovanju nadzornikov naj poizve vlada za mnenja učiteljskega...

To so glavne zahteve, ki jih je takoj prve dni stavilo slovensko učiteljstvo prvi narodni vladi v svobodni Jugoslaviji. Te zahteve so bile še posebno podprte z obiskom posebne učiteljske delegacije poverjeniku za šolstvo ter poedinim članom takratne narodne vlade. Naknadno je učiteljstvo predložilo še posebno načrt za ureditev učiteljskih plač, ki je bil osvojen na seji narodne vlade z dne 3. januarja 1919. Na tej seji je stavil poverjenik

VSEBINA:

Ob dvajsetletnici narodnega osvobojenja. Razvoj slovenskega šolstva v svobodni državi.

Naše zahteve in naši uspehi.

»Trboveljski slavček« v Bolgariji.

Pojasnilo.

Nesrečni celibat.

Osemrazredna šolska obveznost na deželi. Zdaj pa nalašč ne.

Učiteljski pokret.

LISTEK: Piškopeja.

Splošne vesti. — Osebnih zadev. — Kaj vse pišejo. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matiča. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

našega ljudstva dviga, kar je brez dvoma zaslug hitrega in velikega razvoja našega šolstva v svobodni domovini. Ta razvoj pa je v poslednji dobi nekoliko zaustavila svetovna gospodarska kriza, in od tega zastoja dalje se pojavljajo razne posledice, ki v mnogočem ogrožajo lepe dosežke uspehe. Število brezposelnih učiteljskih in profesojskih abiturientov je še vedno precejšnje, a tudi znatno je število prav slabih in šolskim zahtevam neustrezajočih šolskih poslopij; mnogo je še šol, ki niso zadostno in primerno opremljene.

Potreba po kulturnem napredku terja stalen dvig in vedno spopolnjevanje vsega našega šolstva. Kakor je naraščalo in se dvigalo v prvih letih naše narodne svobode, tako naj se dviga tudi v bodoče, da bo naš narodni naraščaj zadostno utrjen, popolnoma dorasel težki nalogi, ki ga čaka v bodočnosti, da bo mogel očuvati našo narodno svobodo, ki smo si jo s tako težkimi žrtvami priborili.

dr. Ravnihar predlog, naj se sprejme načrt učiteljskega. Ta predlog je bil brez ugovora soglasno sprejet. Poudarjati je pa treba pri tem, da je kazal poverjenik za uk in bogocastje dr. K. Verstovšek za ugodno rešitev tega učiteljskega materialnega vprašanja ves čas živo zanimanje in je storil tudi od svoje strani vse, da je bilo vprašanje končno tako ugodno rešeno. K temu uspehu prinaša »Učiteljski tovariš« med drugim tudi sledeče:

»Končno se odkrito besedo: Če bi se organizacije s tako vnmemo ne zavzele, bi še ne imeli takih plač. Tisti posamezniki našega stanu, ki tega ne vidijo, nimajo nobene stanovske zavednosti — oni so zajedali na našem stanovskem telesu! Malomarno stoje ob strani, a hočejo vse imeti! Takih nezavednih ljudi ne bomo več trpeli. Bojkotirajmo jih! Od vsakega, ki hoče od nas kaj imeti, odločno zahtevamo, da je član naših organizacij. Kdor ni organiziran — tega ne štejemo za člana našega stanu! Proč z njimi!«

Tako je učiteljstvo tudi javno dokumentiralo, da je edino složni nastop vsega organiziranega učiteljskega prinesel prve resne uspehe.

Prvič v zgodovini slovenskega učiteljskega se je zgodilo, da je bil predlog učiteljskega glednega položaja v celoti in brez ugovora soglasno sprejet. Tako je dobila učiteljska sloga še poseben poudarek, ker se je manifestirala ravno ob desetletnici najhujše borbe za izboljšanje učiteljskega gnetnega položaja, ki se je bila leta 1909. v kranjskem deželnem zboru, v katerem so propadli vsi predlogi za izboljšanje učiteljskega gnetnega položaja. To leto so reševali mizerni materialni položaj kranjskega učiteljskega na štirih sejah, in sicer v mesecu januarju in mesecu oktobru kar po dvakrat. Predlogi za izboljšanje so pa seveda propadli, saj sta proti njim glasovala še celo dva učitelja, poslanca...

S tem enotnim nastopom je učiteljstvo ravno ob desetletnici svojega najtežjega poraza dobilo v svoji svobodni domovini naj-dostojnejše zadoščenje.

V toku dvajsetih let so se večkrat menjale gospodarske in politične prilike v naši državi. Tako je tudi učiteljstvo v tej dobi zašlo čestokrat radi nezadostnih plač v prav težak gnetni položaj. Stanovska organizacija je prav budno stala na straži za očuvanje gnetnega položaja učiteljskega na vsaj eksistenčni višini. S smotnim nastopom je učiteljska organizacija nešteto krat pripomogla, da so se našle možnosti, da se je gnetni položaj učiteljskega dvignil vsaj do najskromnejše eksistenčne ravni. Tudi so se v gotovih dobah upoštevale želje celokupnega učiteljskega pri nastavitvah šolskih nadzornikov ter so se za šolske nadzornike postavljali res učitelji z zmoglostmi in kvalifikacijami kot je zahtevalo učiteljstvo v spomenici, ki jo je predložilo leta 1919. prvi »narodni vladi SHS v Ljubljani«, in sicer da hoče v novi dobi narodne svobode in demokracije v interesu šolstva in svojega stanu in v interesu narodne vzgoje za šolske nadzornike mož svojega zaupanja, strokovnega znanja in take narodne

KONFEKCIJA PAULIN

L J U B L J A N A
ŠELENBURGOVA ULICA 1

nudi največjo izbiro damskih plaščev, kostumov in oblek.
Cenjenim učiteljicam tudi na ugodno obročno plačilo

kakovosti, ki daje poročstvo za plodnost samo povzdigi narodne kulture službe delovanje v harmoničnem skladu z narodnim učiteljstvom...

Ako se pa želimo celokupnega učiteljstva v toku dvajsetih let mnogokrat ni ustrezalo, ni tega kriva učiteljska organizacija, nego so krivi poedinci našega stanu, ki so jim bile njihove osebnosti bližje kot pa dobrobit vsega stanu. Taki ljudje pa prav gotovo ne spadajo v občestvo našega stanu ter se moramo tudi danes strinjati z besedami »Učiteljskega tovariša«, ki jih je na račun teh parazitov izrekel že leta 1919, in za katere je zahteval samo eno obrambo, to je — bojkot.

Tudi je učiteljska organizacija vseh teh dvajset let krepko stala na stališču, da je za nemoteno delovanje našega šolstva neobhodno potrebna učiteljska stalnost.

Nepobitno je tudi v tem oziru dejstvo, da so osebnosti posameznikov v veliki meri krive, da si učiteljstvo še do danes ni moglo ponovno priboriti stalnosti, te za naše šolstvo in stan življenjske potrebe, ki jo je po osvobojenju že imelo.

Učiteljska organizacija se je v vsej tej dobi dvajsetih let borila tudi za depolitizacijo našega šolstva: Ločitev šolstva od političnih oblasti, in sicer v organiziranju samostojnih

sreskih šolskih oblasti, ki so direktno podrejene samostojnim banovinskim šolskim oblastem, te pa ministrstvu prosvete. Vsem tem šolskim oblastem naj stoji na čelu šolski strokovnjaki.

In končno, ogledimo si še organizacijski arhiv vseh teh dvajsetih let. Koliko je primerov, za katere se je zavzemala naša organizacija. Pa naj bodo to vprašanja učiteljic ročnih del, otroških vrtnic, poročenih učiteljic, kontraktualcev, brezposelnih učiteljskih abiturientov ali vprašanje celibata, napredovanja in učiteljskih odsotnosti, dopustov, oddaljevanja iz službenega kraja ter sto in sto velikih in majhnih vprašanj, splošnih in načelnih odločb. V vseh teh predmetih je posredovala naša organizacija ter zelo velikokrat dosegla uspehe, pa naj bo to za vse učitelje, ali le za poedine skupine in posameznike.

Ko bi sedaj ob dvajsetletnici obstoja naše narodne države tekli na filmskem traku vsi brezštevilni predmeti, ki jih je rešila v dobrobit celokupnega stanu ali posameznih članov v dobi teh dveh decenijev naša stanovska organizacija in bi slovensko učiteljstvo opazovalo ta trak in vsa ta neštevilna imena, ki so uvrščena v arhivu organizacije, pa bi le moral povedati pri svojem imenu oči, ob spominu, da mu je organizacija nekoč le bila potrebna...

je odlično namizno grozdje, ter ga Bolgari ogromne množine izvažajo v inozemstvo. — Pri kosilu so bile ponovno izrečene prisrčne dobrodošlice in so Slavčki povabili male Bolgarčke, da tudi oni pridejo v Jugoslavijo, da jim bodo mogli vsaj v malem povrniti vse ono lepo in bogato, kar so oni prejeli pri njih. Dva avtobusa sa odpeljala Slavčke na postajo

za odhod v Pernik, kamor so jih spremljale skoraj polnoštevilno članice pevskega zbora sofijskih učiteljic z dirigentom Krumom Bojadijevom in potnim maršalom pukovnikom g. Georgijevom, soprogo predsednice pevskega zbora sofijskih učiteljic, ki je ves čas neumorno pomagal pri sprejemu in bivanju Slavčkov. (Dalje prihodnjic.)

Pojasnilo

Kakor je čitateljem »Učit. tovariša« znano, je izšla meseca septembra t. l. 1. številka pedagoškega lista »Kritika sodobne šole in vzgoje«, ki jo izdaja F. Samec, šolski upravitelj pri Sv. Marku nižje Ptuj. V uvodni besedi pravi izdajatelj: »Res je, ne bilo bi treba za to novega lista, ko bi se organizacija ravnala po svojem programu in svojem članstvu držala besedo namreč, da vsak član lahko svobodno izrazi svoje mnenje o vseh vprašanjih, ki se tičejo šolstva.« In dalje: »Čeprav prevzameš vso odgovornost za (kako!) razpravo, je ne bodo priobčili, ker pač ni zrela za revijo, ki se giblje v višjih pedagoških sferah.«

Naj nam bo dovoljeno, da opozorimo tukaj na resnično stanje stvari.

Tov. F. Samec je poslal uredništvu »Popotnika« do sedaj svoj prvi in zadnji prispevek in sicer članek pod naslovom »Malo odgovorov«, ki bi zavzemal v našem pedagoškem glasilu približno 12 strani v navadnem tisku. Ta članek smo prejeli dne 25. aprila t. l., to je prav istega dne, ko smo zaključili redakcijo 9.-10. številke, t. j. zadnje dvojne številke »Popotnika« iz prejšnjega letnika. Dokaz temu je dejstvo, da smo že naslednjega dne, to je dne 26. aprila predložili zbrano in urejeno gradivo za to številko sekciji ozir. Učiteljski tiskarni v Ljubljani. Na kakršno koli izpremembo tega gradiva zaradi Samečevega precej obširnega članka ni bilo mogoče več misliti, ker smo morali v zadnji lanki številki rezervirati prostor za nekatere naročene članke, ki se v tej številki končujejo, ki bi jih torej ne bilo mogoče prenesti v novi letnik. V zadnji številki kakega letnika namreč uredništvu iz tehničnih razlogov žal ni vedno mo-

goče ustreči želji kakega avtorja, da bi se naj njegov članek, zlasti če je preobsežen in če dospe šele po sklepu redakcije lista, objavil že v tej številki. Da se pa Samec članek tudi v prvi številki novega letnika, ki je skoraj izključno bila posvečena našemu dvojnemu jubileju, ni mogel priobčiti, o tem, mislimo, da nam tukaj ni treba dalje izgubljati besed, saj smo prav radi tega morali mnoge druge članke odložiti za kasneje. Ni torej uredništvo »Popotnika« krivo, še manj pa je tega krivo vodstvo organizacije, da zgoraj omenjeni Samec članek do danes ni zagledal belega dne.

Kajpada nam glede na stališče, da vsak član organizacije »lahko« svobodno izrazi svoje mnenje o vseh vprašanjih, ki se tičejo šolstva, lebdijo pred očmi kategorični imperativ našega programa: Ne nazaj in navzdol, ampak naprej in navzgor! Kako pa tov. Samec gleda na današnji pedagoški položaj in njegove zahteve, za to je značilen v njegovem članku tale odstavek: »... vendar je bil misleč človek od vsega začetka pripravljen na polom, delovnega pouka«. Pa kaj smo doživeli! Polnih dvajset let je trajalo, preden so poborniki delovne šole spoznali svojo zmoto. Koliko fraz je bilo treba, da se je ta zmota toliko časa vzdrževala! In še zdaj so priznali svojo zmoto le zaradi tega, ker mislijo, da so iznašli nekaj boljšega. To naj bi jih strnjeno ali celostni pouk. Tega baje sodobnost zahteva. To je popolnoma prazna fraza!

Vprašanja, ali je Samec članek glede na svojo vsebino sploh primeren za objavo v »Popotniku«, ki hoče biti časopis za sodobno pedagogiko, ne bo reševal urednik sam.

Uredništvo »Popotnika«.

„Trboveljski slavček“ v Bolgariji

(Nadaljevanje.)

V nedeljo so morali Slavčki že zgodaj na nože. Ob 8. uri so se že zbrali v III. meščanski šoli. Ob 9. uri so peli pri sv. maši v rimokatoliški cerkvi, ki je bila nabito polna. Interesantno je, da sta v samostanu očetov frančiškanov, ki je priključeni cerkvi, tudi dva naša ožja rojaka. Po maši so morali Slavčki kar pohiteti v gledališče, kjer je bila napovedana matineja za šolsko deco. Gledališče je veliko, večje od ljubljanske opere. Ze skoraj eno uro pred koncertom je bilo nabito polno. Koncerta se niso udeležili samo otroci, temveč tudi oni odrasli, ki niso mogli prejšnji večer h koncertu. Bil je živahen ples — ter so mali Bolgarčki kar pričeli plovkati, ko niso Slavčki začeli s koncertom. Ta koncert je organiziralo učiteljstvo, ki je prevzelo tudi vse delo za razprodajo kart, rediteljstvo itd. Koncert se je pričel. Za sama pojava pevskega zbora in dirigenta tov. Avgusta Suligoja je vzbudila ogromen val ploskanja. Reditelji so morali energično intervenirati, da so ustvarili primerno tišino. G. Vitanova, učiteljica in tajnica pevskega zbora sofijskih učiteljic, je raztolmačila poslušalcem vsako pesem. Taka navdušenega odobravanja Slavček prav gotovo še ni doživel. Vsako pesem bi morali ponavljati, mamice, tete, strici in botre so pa morali tlačiti svoje varovance na sedeže in nazaj v lože. Od navdušenja so kar vstajali in lezli iz lož. Za kulismi so se spravljali v red številne vrste gratulantov. Od štiriletnih deklic do osmošolk. Po vsaki pesmi je nastopila nova dvojica ali pa trojica ter čestitala s cvetjem v roki dirigentu, zboru, pianistki tov. Minki Zacherlovi ter solistkama Reziki in Pepci Vidgerar. Informirali smo se kdo je pripravil vse te številne deputacije. Dobili smo odgovor, da so to storili po večini kar otroci sami: kupili so rože, napisali par stavkov s čestitkami in dobrodošlico ter pohiteli osebno čestitati malim »slavččetom«, kakor so jih nazivali. Bilo je res tako prisrčno, lepo in ganljivo, da ni čuda, če so ti prizori marsikoga ganili do solz. Se in še so morali dodati Slavčki. Radi pozne ure so morali končati. Vsi navzoči so vstali, ko so Slavčki zapeli »Hej Slovani«, ter skupno zapeli. V pozdrav so neumorno mahali z rokami, robci, torbicami in marsikdo tudi z nogami, ker mu je v prevelikem navdušenju izpodletelo. Take ovacije so se ponavljale tudi na ulici pred vodom. Številne trupe so pa spremljale Slavčke do III. meščanske šole, kjer so jih čakali gostitelji. Morali so pohiteti, ker je bil popoldne napovedan izlet v Vranje. letno rezidenčno bolgarskega carja Borisa III. Točno ob 16. uri sta krenila dva ogromna avtobusa z nad sto potniki izpred III. meščanske šole, stalnega zbirališča. Po lepih sofijskih ulicah sta vozila počasi, da so lahko učiteljice, ki so nas ves čas tako verno spremljale, razlagale otrokom posamezne znamenitosti. Po krasni, široki in tlakovani cesti smo se pripeljali v 13 km oddaljeni carski dvorec. Ob prihodu nas je pozdravil upravnik in tamkajšnje uradništvo. Posetstvo leži ob avtocesti Sofija—Plovdiv, blizu reke Iskar. Na posestvu je krasno urejeno vrtinarstvo, vzorna živinoreja, sadjarstvo in posebno je znamenit lov, ker se tam gojijo razne redke vrste divjačine. Vse to so si Slavčki podrobno ogledali. Posebno pozornost je vzbudil dvorec, ki je grajen v bolgarskem narodnem slogu. Bistveni znaki tega sloga so nosilci strehe, ki so precej podaljšani iz stavbe in se končujejo v obliki neizrazite živalске glave. V tem dvorcu se vršijo najvažnejše konference, kadar posetijo Bolgarijo tuji suvereni ali diplomati. Niso se pa mogli načuditi Slavčki ogromni rastlini, imenovani »viktoria regina«, ki ima skoraj 2 m (v premeru) velike liste. Ti listi plavajo na vodi in so podobni čolnom. Vrtinar nas je opozoril, da je ta rastlina posebno ugaljala tudi našemu blagopokojnemu kralju Aleksandru I. ki se je pred leti mudil v Sofiji, ko je polagal prve trdnje temelje zblizanju. Iz grmovja ob poteh so švigali zajci, jerebice in fazani, kakor doma v Trbovljah vrabci — tako so rekli Slavčki. Prišli smo do obsežnega in lepega alpinuma, kjer raste na tisoče rož iz vseh predelov Bolgarije. Med kamenjem se pa vije bister potok, ki pada od časa do časa v slapih preko skalnatih teras. Prekrasno! Komaj smo

spravili številno čredo, ki je bila z malimi Bolgarčki še pomnožena, proti izhodu. Od vseh strani so prihajale še grupe pod vodstvom uslužbencev in učiteljstva, ki so se zanimale še za razne posebnosti. Nastopil je že mrak, ko smo se pripeljali zopet v Sofijo. Slavčki so odšli spat. Spremlstvo, ki so ga tvorili poleg dir. Suligoja še pianistka Zacherlova, tov. Supančič, Černelč in tovarišici Mira Klenovškova in Ela Sikovškova, je bilo povabljen na banket, ki ga je priredil Prosvetni sojuz v Union hotelu. Banketu je načeloval podpredsednik Prosv. sojuza tov. Blizakov. Udeležili so se ga še tajnik Luka Epitropov, načelnik min. prosvete g. Denkov, ki dobro pozna naše kraje, ker je študiral v Zagrebu, pomočnik župana (kmeta) g. Lekarski, predsednica pev. zbora sofijskih učiteljic g. Georgijeva, g. inspektor Markov ter več direktorjev meščanskih, srednjih in osnovnih šol. Gostom je napil ter se zahvalil za poset v imenu vsega bolgarskega učiteljstva g. Blizakov. Za gostoljublje in krasne sprejeme se je zahvalil tov. Supančič, ki je navezal spomine na gostovanje UPZ »Emil Adamič« v Bolgariji in na turnejo pevskega zbora sofijskih učiteljic po Jugoslaviji. Vsi navzoči so z odobravanjem sprejeli vest, da organizira sekcija JUJ v Ljubljani počitniško ekskurzijo po Bolgariji. Po oficijelnem delu so bolgarske tovarišice in tovariši razkazali gostom še nekatere sofijske posebnosti ob pozni uri.

V ponedeljek dopoldne so se Slavčki selili od družin v skupno prenočišče v šolo »J. Kovačev«. V ogromni dvorani je bilo pripravljeno za deklice, v manjši za dečke. Po selitvi so Slavčki odšli v V. meščansko šolo. Tu jim je bil prirejen veličasten sprejem. Ze več sto metrov pred šolo, je stal gost špalir šolske mladine, ki je Slavčke obispala s cvetjem. Na vratih šole jih je pozdravil ravnatelj in vsi občinski odborniki tega okraja, kjer so po večini starši zelo revni. V dvorani jih je čakalo novo presenečenje. Nastopil je tamkajšnji pevski zbor, ki je zapel res odlično celo vrsto bolgarskih narodnih pesmi. Nastopila je tudi »bolgarska Rezika«, ki je zapela nekaj pri-srčnih solo pesmic. Vso to prireditve so potom lastnega šolskega radia prenašali v posamezne razrede, kjer so program poslušali še oni, ki radi majhne dvorane niso mogli direktno prisostvovati. Najbolj interesantna od vsega je bila učna ura petja, ki jo je imel s svojimi učenci znani bolgarski muzikaini pedagog Gančo Bočev, o katerem je pisal že pokojni E. Adamič. Pred učence je postavil tablo, na kateri je bila v dveh oktavah napisana klaviatura. Intoniral je a, pokazaval z belo palico in otroci so zavedali najtežje intervale ter na koncu ugotovili, v kateri durovi ali molovi skali so peli. Intonacija je bila odlična — brezhibna. Nato je g. Bočev vzel v drugo roko še rdečo palico in določil dve skupini; ena naj poje intervale, ki jih bo kazal z belo palico, druga pa poje intervale, ki jih bo kazal z rdečo palico. Otroci so krasno peli dvoglasno — vsemogoče intervale. — Vsi smo bili iznenadeni nad toliko spretnostjo. Tudi na kazanja tov. Zacherlove so odlično peli. Za tak uspeh je potrebna muzikalna nadarjenost in mnogo — mnogo vaje, ki se mi zdi, da je za meščansko šolo malo preveč obširna. Objektivno pa moram ugotoviti, da je ravno ta akrobatska virtuoznost najbrže kriva, da pesem, ki vre iz teh mladih grl ni več tako prisrčna — ljubka in domača. V tem je tudi razlika med bolgarskimi in slovenskimi Slavčki. Vendar se pa nehoti porodi misel, da je tudi tak način pouka zelo potreben in da bi bil v manjši meri zelo koristen vsem pevcem in pevčkom. Metoda je odlična in zasluži našo pozornost. Ker se je tov. Suligoj zanj zanimal, ga je g. Bočev povabil naj pride za mesec dni k njemu hospitirat. G. Suligoj je povabil sprejel, in upajmo, da mu bo omogočeno v kratkem — kot strokovnjaku kaj več povedati o tem neumornem muzikalnem pedagogu in njegovi metodi. Po tem prisrčnem sestanku, na katerem se je zahvalila v imenu Slavčkov Rezika Koritnikova, so Slavčki kosili v šolski obednici. Kakor ves čas bivanja v Bolgariji, so jim tudi tu po kosilu servirali grozdje — imenovano »afuzali«, ki

Nesrečni celibat

Dolgo že premlevamo to kočljivo zadevo, a ne pridemo do mrtve točke. Seveda bi bilo treba nekoliko dobre volje tudi z nasprotni strani, saj vendar ne moremo misliti, da bi odločujoči faktorji ne uvideli krivice, ki so nam jo prizadeli. Enako ne moremo misliti, da nas prištevajo med bitja, ki eksistirajo samo v slovnicah, da smo torej »srednjega« spola in smo prišli na svet samo zaradi tega, da postanemo učiteljice! Tudi nam niso sojenice že ob rojstvu določile učitelja za moža, sicer bi dobil vsak najmanj dve ženi, za kar bi se lepo zahvalil — me pa tudil!

Naša krivda je v tem, da se oglasamo v predolgi presledki in da ne pošljemo na merodajno mesto bolj močne delegacije učiteljic. Bodimo bolj odločne, vzemimo zadevo v lastne roke in kujmo si usodo same toliko časa, da bo dobila tako obliko, kot je nam všeč! Tovarišice, na delo torej! Na prihodnjem zborovanju sreskih učiteljskih društev žrtvuemo svoji zadevi eno popoldne. Zberimo se k posebni seji, preračunajmo zadevo še enkrat prav temeljito ter izvolimo 1 ali 2 delegatini. Ti dve pošljimo na skupen sestanek vseh delegatinj dravske banovine v Ljubljano, kjer naj sestavijo resolucijo in izvolijo 2 delegatini. Tako naj store vse tovarišice v vseh banovinah. Končno se zberejo delegatini vseh banovin v Beogradu, kjer predložijo zadevno spomenico g. ministru prosvete. Ne dvomim, da bi tako organizirana stvar ne imela uspeha!

Kaj naj govorimo na sestanku, boste rekli, ko se je pa že vse povedalo! Res je, drage tovarišice, toda z glavo skozi zid tudi ne moremo. Rekla sem že, da bo moral vsak malo popustiti. Bodimo popolnoma stvarni! Če smatramo gospodinjstvo in materinstvo za poklic, ki zahteva res človeka, potem je v resnici najbolje, da pustimo poročena žena službo. In marsikatera bi jo pustila danes,

ako bi dobila pokojnino. Najhujša krivica je ravno to, da izgubi učiteljica pokojnino, ako ima več kot 10 let službe. Vsak pameten človek bo priznal, da je v današnjih težkih časih boljša pokojnina, pa če je še tako majhna, kot pa odpravnina. Zaradi tega ne bo imela država nobene škode, saj je vendar vsaka učiteljica plačevala v pokojninski sklad, ki je res ogromen. Koliko pa je učiteljic in učiteljc, ki nikdar ne dočakajo penzije, ali pa jo uživajo le malo časa, plačevali so pa le zanjo!

Nastopi lahko tudi sledeči primer: Poročena učiteljica, ki je po sedanjih odredbi izgubila službo oziroma pokojnino, postane vdova, preden je poteklo leto dni od poroke. Po možu, ako je bil v državni službi, ne dobi pokojnine, svojo je pa izgubila. Ali naj zdaj začne služiti od kraja? Ali naj gre za dečko? Pogledimo še, kakšne uspehe — finančne, večje število praznih službenih mest, itd. — nam je prinesel celibat. Jaz ne vidim niti enega uspeha. Poročene učiteljice so še vedno v službi, ker ni imela odredba retroaktivne moči. Mlade učiteljice obupujejo, ker bi se rade poročile, pa iz materialnih razlogov ne morejo pustiti službe. Enako so prizadete učiteljice srednjih let, ki bi se tudi lahko poročile, pa se ne morejo odločiti, da bi zavrgle penzijo.

Stvar je torej nujna in kriči po rešitvi. Ali naj pade celibat, ali pa naj se odredba omili v toliko, da dobe poročene učiteljice pokojnino, ako imajo 10 let službe.

Ali pa naj se meja za pokojnino zviša na 20 let službe, zaradi česar bi se upokojile vse poročene učiteljice, ki imajo 20 ali več službenih let, tudi one, ki so poročene z učitelji.

Pozivam še enkrat vse tovarišice, da sklepajo o teh predlogih, ker le same, čisto same si bomo priborile svoje pravice, drugi nam jih ne bodo!

Osemrazredna šolska obveznost na deželi

§ 8. Zakona o narodnih šolah ne predpisuje samo 8 letno obveznost šolskega obiska, temveč 8 razredno. Le tisti učenec more izstopiti s 14. letom iz šole, ki je bil pravčasno vpisan in ni ponavljal nobenega razreda. Takih pa je na deželi zelo zelo malo. Vzrokov za to je preveč, da bi jih tu naštevati.

Po § 66. pa morajo vsi tisti učenci, ki še niso dovršili iz kakršnega koli vzroka 8 razredov, hoditi še nadalje v šolo, in to dečki do 16., deklice pa do 15. leta. Ali pa tudi hodijo? Večina staršev je mnenja, da je do 14. leta šolanja dovolj (kdor ga misli dati študirati, ga itak ne bo držal do 14. leta doma v ljudski šoli) in otroka pridržijo doma. Opomini ne zaležejo dosti, kazen pa je tudi zelo problematična in povrh še osovraži šolo med ljudstvom. Upraviteljstvu torej ne preostane drugega, kakor da staršem predlaga prošnjo na bansko upravo za predčasen odpust. Večina staršev to tudi stori. Na prošnjo pa je treba kolek za 10 din. Marsikdo ga težko ali pa sploh ne more dati.

Veliko število prošenj na nalaga upraviteljstvu, srezu in banovini mnogo posla. (Zanimivo bi bilo ugotoviti, koliko prošenj pride za predčasni odpust iz šole vsako leto na banovino.)

Preden je prošnja rešena, mine 2—3 tedne. Otroci ne hodi v šolo čez, saj smo vložili prošnjo (skoro vse so ugodno rešene), črtati iz kataloga ga tudi še ne moreš. Procenti zamud rastejo, vpisanih je veliko, šolo pa jih obiskuje zelo malo in zaradi par učenecv moraš poučevati, posebno na nižje organiziranih šolah v dveh ali celo treh odsekih. Tako je zaradi teh 3 ali 4 prikrajšan na pouku ves oddelek. Vse skupaj povzroča dosti neredit, dela in sitnosti.

Kakor je na eni strani želeli, da bi vsi učenci dovršili vseh 8 razredov, saj je ravno v zadnjih razredih predpisana snov, ki bi učenec v življenju največ koristila in jim dala najpotrebnejšo splošno izobrazbo, je na drugi strani tudi res, da je kmetski stan danes revn, da otroke nujno potrebujejo do-